

sabit fikir⁶⁹

KASIM 2016 // GÜNCEL EDEBİYAT
idefix.com // sabitfikir.com
FİYATI: 3.00 TL

SEDA ATEŞ

FELSEFENİN AKLI, KURMACANIN HAYALİ

ISSN 2146-2127

9 772146 212005 >

BİR ZETTEL: KÜRE

“Küre, bir bilgenin elinden çıkmış, bize hem unuttuğumuz hem de hiç bilmediğimiz yepyeni “duymaları” gösterecek bir eser...”

Murathan Mungan 1980'lerden sonra edebiyat dünyasına girmiş ve bu dünyada kendine has bir yer edinmiş, edebiyatın neredeyse her türünde eser vermiş bir isim. Edebiyata yaklaşımında ve onu ortaya koyuş biçiminde sadece metin değil metnin sunumu,

kitabın bir nesne olarak metinle bütünleşmesi de onun için önemli bir etken. Eserlerinin kitap olarak farklı seriler halinde ancak ayırt edici niteliklerle ya da ressamların onun kitapları için yaptığı özel kapak resimleriyle yayımlanması, onun metinlerinde görüntü ve dış dünyayla kurduğu bağlantıyı da beraberinde getiriyor. Nitekim Mungan'ın metinlerine baktığımızda aynı zamanda iyi bir okur olduğunu ve resimden de oldukça bahsettiğini görebiliriz. (Tabii müzikten söz etmeye hiç gerek yok. Müzik, onun uzmanlık alanlarından...)

Küre, "Poetika Yazıları" ve "Mavi Kitap" alt başlığıyla yakın bir zaman önce yayımlandı. Yine Mungan'ın kitabı bir nesne olarak metinle buluşturduğu bir eserle karşı karşıyayız. Daha önce yayımlanmış yazılarından ve bazı notlardan oluşan bu kitap, onun şiir üzerine yazılarını bir araya getirdiği ilk kitabı... Kitaba adını veren "küre" de eserde şu şekilde yer alıyor: "KÜREYE BENZER ŞİİR. Kendi yasaları içinde ışılan bir kristal. Belki de şiir için ilk kamaşma. Kristali görme arzudur şiir. Işığın yasalarını, aydınlattıklarını anlama arzusu. Bu yüzden belki de küreye benzer şiir. Öte yandan: Sizin yazdığınız, okurun küresinde nasıl görünür?" Bu satırların, aslında kitapta Mungan'ın anlatmak istediklerinin bir özeti olduğunu düşünüyorum. Nitekim

Murat Miroğlu
"Kendi yasaları içinde ışılan kristal." Kristalin ışığı çok yönlü ve boyutlu yansıtma özelliği ile kürenin bir arada düşünülmesi Mungan'ın eserinde şiirin kendi kendine dönüklüğü göndermesine paralel.

kitabın kapağındaki, içinde bir kürenin ışığı çiçek de bununla paralel. Her ışığında giderek çiçeklenerek, dallanarak kök salan bir imge ile bütünleşiyor bu küre. Bu noktada kitap boyunca şiirin ortaya konulması, ortaya konulurken çekilen sıkıntılar, şiirde sakil duran unsurlar, şiirin seslendirilmesi gibi birçok boyut, yine yukarıdaki alıntıda yer alan "kristal" sözcüğünde karşılığını buluyor. "Kendi yasaları içinde ışılan kristal." Kristalin ışığı çok yönlü ve boyutlu yansıtma özelliği ile kürenin bir arada düşünülmesi Mungan'ın eserinde şiirin kendi kendine dönüklüğü göndermesine de paralel. Çünkü ona göre şiirin, hatta burada sadece bütün olarak şiir sanatından değil tek tek yazılan her şiirden bahsettiğinde bu şiiri oluşturan yapıya ait tüm unsurların her bu şiiri oluşturan yapıya ait tüm unsurların her seferinde onun kendi bünyesinde, kendi kurallarıyla oluşmasından söz etmesi de bundan. Her şiir kendi yasalarını kendisi belirliyor. Ancak bu demek değil ki bir şairi diğer şairlerden ayırt edici unsurlar yok. Tabii ki var. Orada önemli olan ise işte şiirin bu kendi içindeki kendine has bünyeyi kurabilen, yaratabilen şairde. Eğer şair bunu yaratamıyor ya da şiirin kendine haslığını fark edemiyorsa zaten ortaya çıkan da mekanik bir anlatıdan başka bir şey olmuyor. Bu noktada aklıma Tanpınar'ın avize benzetmesi geliyor. Birçok kez şiiri ve Boğaz'ı anlatmak için "avize" kavramını "billurlaştırmak" ile birlikte kullanan Tanpınar'ın "küre"yi neden kullanmadığını düşünmek bu bağlamda ipucu olabilir. Avize, her ne olursa olsun birçok ışığı bünyesinde barındırır ama ışık hiçbir zaman her yerde aynı şekilde ışmaz. Kürede ise ışık, kürenin her bir kesimine yayılır. Avize ışıkla bir dağılma ilişkisi kurar, küre ise yayılma ilişkisi. Mungan'ın şiir sanatı hakkındaki yazılarına küre adını vermesini bu avize ve küre benzetmelerinden yola çıkarak anlatma girişimimin temelini de bu oluşturuyor. Gerek Tanpınar'ın gerekse Mungan'ın benzetmelerinde bir nesnenin ışık ve geçirgenliğini kullanmalarında sanırım her ikisinin de sadece şiir değil edebiyatın birçok türünde eser vermeleri kadar resimle, görme ve anlatma ilişkisi arasında kurdukları ilişki de önemli. Işık ve nesne arasında kurulan ilişki başlı başına şiirsel bir ilişki iken, bunun anlatıyla birleşmesi de ikisi arasındaki önemli bir akrabalık. Neden bundan bahsediyorum? Mungan'ın poetika yazılarında kurduğu bu ilişkiyle, belki uzun yıllardır poetikasını oluşturma noktasında bir şairin bıraktığı yerden poetikasına devam ettiğini, poetika kavramına yıllar sonra benzer bir zenginlik getirdiğini düşünüyorum.

"KIVILCIMLAR, ÇAKIMLAR, ŞİİRE UÇ VEREN SÖZ PARÇALARI"

Poetika kavramına ve bu türün yazımına katkıda bulunan Mungan'ın eserini ortaya koyarken seçtiği biçimin fragman olması da önemli. Bu sayede kürenin

içindeki ışığın görünürlüğü gibi çağrışımlarla hareket eden bir metin çıkıyor karşımıza. Hareket ediyor diyorum, çünkü fragman ona bir hareket alanı veriyor; metin kürenin içinde devinen bir zaman parçacığını da taşıyor. Bu zaman parçacığı ışıkla birleşerek farklı görünüm ve geçirgenliklerle çağrışımlara dönüşüyor.

Yazının başlığında kullandığım "Zettel" sözcüğü de bu bağlamda anlam kazanıyor. "Zettel" üstüne not yazılmış kâğıt parçası anlamına geliyor Almandaca. Wittgenstein, içine notlarını attığı kutu-klasörüne bu adı verip etiketlemiş. Ben de şiir sanatı üzerine bir çeşit 'zettel' sayılabilecek kısa notlarımı, zihinsel eskizlerimi bir dizi kitap olarak toplamak niyetindeyim ömrüm ve sözüm oldukça... kıvılcıklar, çakımlar, şiire uç veren söz parçaları... Gerisi size kalmış." (s. 109)

Birçok kez şiiri ve Boğaz'ı anlatmak için "avize" kavramını "billurlaştırmak" ile birlikte kullanan Tanpınar, "küre"yi neden kullanmamıştır?

Kendi adıma, Murathan Mungan'ın bir bilge olduğunu düşünmüşümdür. Bizzat kendi sanatının bir parçası olan şiirine dair yazdıklarını ortaya koyuş biçiminde de bunu görmek mümkün. Mungan, hiçbir zaman okunu salt bir şey okuma düşüncesiyle başa bırakmaz. Aynı zamanda hissetmek de onda her zaman bulunur. Türkçede "duymak" kelimesinin kazandığı geniş ve zengin anlam birikimini bir arada taşıyan bazı şair ve yazarlar vardır. Onların eserlerinde duymak sadece düşünmek, hatırlamak, özlemek değil aynı zamanda hissetmek anlamını da taşır. *Küre*, bunların hepsini içinde barındıran bir bilgenin elinden çıkmış, bize hem unuttuğumuz hem de hiç bilmediğimiz yepyeni "duymaları" gösterecek bir eser... ■

KÜRE
Murathan Mungan
Metis Yayıncılık